НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА НАУКОВА
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА БІБЛІОТЕКА
ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ
АГРАРНОЇ НАУКИ, ОСВІТИ І ТЕХНІКИ

ІСТОРІЯ ОСВІТИ, НАУКИ І ТЕХНІКИ В УКРАЇНІ

МАТЕРІАЛИ
XVIII ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ МОЛОДИХ УЧЕНИХ ТА СПЕЦІАЛІСТІВ

присвяченої ювілейним датам від дня народження видатних учен
в галузі аграрних наук - основоположників сільськогосподарськ
дослідної справи в Україні за своїми напрямами:
Вернадського Володимира Івановича (1863-1945),
Фальца-Фейна Фрідриха Едуардовича (1863-1920),
Сапєгіна Андрія Опанасовича (1883-1946),
Скороходька Антона Калениковича (1883-1954),
Шміта Олександра Оттовича (1833-1916)

м. Київ,
17-18 травня 2023 р.

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ НАЦІОНАЛЬНА НАУКОВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА БІБЛІОТЕКА ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ АГРАРНОЇ НАУКИ, ОСВІТИ І ТЕХНІКИ

ІСТОРІЯ ОСВІТИ, НАУКИ ТЕХНІКИ В УКРАЇНІ

матеріали

XVIII Всеукраїнської наукової конференції молодих учених та спеціалістів

присвяченої ювілейним датам від дня народження видатних учених в галузі аграрних наук – основоположників сільськогосподарської дослідної справи в Україні за своїми напрямами: Вернадського Володимира Івановича (1863–1945), Фальца-Фейна Фрідриха Едуардовича (1863–1920), Сапєгіна Андрія Опанасовича (1883–1946), Скороходька Антона Калениковича (1883–1954), Шміта Олександра Оттовича (1833–1916)

м. Київ, 17-18 травня 2023 року

Київ–2023

УДК 93/94:37:001:63+62(477)(043)
І 90

Друкується згідно з рішеннями вченої ради Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки НААН (протокол № 4 від 27 квітня 2023 р.)

90Історія освіти, науки і техніки в Україні : матеріали XVIII Всеукр. наук. конф. молодих учених та спец., присвяч. ювіл. датам від дня народж. видатних учених в галузі аграрних наук – основоположників сільськогосподарської дослідної справи Україні за своїми напрямами: Вернадського Володимира Івановича (1863–1945), Фальца-Фейна Фрідриха Едуардовича (1863–1920), Сапєгіна Андрія Опанасовича (1883–1946), Скороходька Антона Калениковича (1883–1954), Шміта Олександра Оттовича (1833–1916), Київ, 17-18 травня 2023 р. / НААН, ННСГБ, Ін-т історії аграр. науки, освіти та техніки; наук. ред. В. А. Вергунов. – Вінниця : ТОВ «ТВОРИ», 2023. – 270 с.

До збірника увійшли матеріали XVIII Всеукраїнської наукової конференції молодих учених та спеціалістів «Історія освіти, науки і техніки в Україні», присвяченої ювілейним датам від дня народження видатних учених в галузі аграрних наук – основоположників сільськогосподарської дослідної справи в Україні за своїми напрямами: Вернадського Во-лодимира Івановича (1863–1945), Фальца-Фейна Фрідриха Едуардовича (1863–1920), Са-пєгіна Андрія Опанасовича (1883–1946), Скороходька Антона Калениковича (1883–1954), Шміта Олександра Оттовича (1833–1916).

Книга розрахована на науковців, істориків природознавства, аспірантів, докторан-тів, викладачів, спеціалістів аграрної науки та всіх, хто цікавиться історією розвитку вітчизняної сільськогосподарської дослідної справи.

ISBN 978-617-552-361-2

СКЛАД РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Голова: **Вергунов В.А.**, д-р с.-г. наук, д-р іст.наук, професор, академік НААН;
Секретар: **Нижник С.В.**, канд. іст. наук.

Члени:

Аннєнков І.О., канд. іст. наук;
Аннєнкова Н.Г., д-р іст. наук, доцент;
Бей Р.В., д-р.іст. наук, с.н.с, член-кор. НААН;
Бородай І.С., д-р іст. наук, професор;
Демуз І.О., д-р.іст. наук, професор
Капралюк О.В., канд.с-г.н.
Каштанова Т.В., канд.іст.н.
Корзун О.В., д-р іст. наук, доцент
Кучер В.І., д-р іст. наук, професор;
Підгайна Т.М., канд. іст. наук;
Татарчук Л.М., канд. іст. наук;
Уткін О.І., д-р іст. наук, професор;
Щебетюк Н.Б., д-р іст. наук, с.н.с.
Юрчак Е.В., канд.іст.наук.

УДК 93/94:37:001:63+62(477)(043)

© ННСГБ НААН, 2023
© ТОВ «ТВОРИ», 2023

ISBN 978-617-552-361-2

ЗМІСТ

ВІТАННЯ…….. 3
ПАМ'ЯТІ ВИДАТНИХ УЧЕНИХ…… 4
Вергунов В.А. ВЕРНАДСЬКИЙ ВОЛОДИМИР ІВАНОВИЧ (1863–1944)*:* ВЧЕНИЙ-ПРИРОДОЗНАВЕЦЬ СВІТОВОГО ВИМІРУ, ОДИН ІЗ ФУНДАТОРІВ ВІТЧИЗНЯНОЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ДОСЛІДНОЇ СПРАВИ ЯК ГАЛУЗІ ЗНАНЬ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ (ДО 160-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ)…….. 4
Вергунов В.А. БАРОН ФАЛЬЦ-ФЕЙН ФРІДРІХ ЕДУАРДОВИЧ (1863–1920): ОДИН З ОРГАНІЗАТОРІВ І ПОПУЛЯРИЗАТОРІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ДОСЛІДНОЇ, ПЛЕМІННОЇ ТА ЗАПОВІДНОЇ СПРАВИ В УКРАЇНІ, НОВАТОР АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА (ДО 160-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ)…… 7
Вергунова І.М. САПЄГІН АНДРІЙ ОПАНАСОВИЧ (1883–1946): БОТАНІК, ЦИТОЛОГ, ГЕНЕТИК, СЕЛЕКЦІОНЕР, МЕТОДОЛОГ ДОСЛІДНОЇ СПРАВИ (ДО 140 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ)….. 10
Бородай І.С. ПРОФЕСОР А.К. СКОРОХОДЬКО (1883–1954) – ОДИН ІЗ ФУНДАТОРІВ ВИЩОЇ ВЕТЕРИНАРНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ, РОЗРОБНИК ТЕОРЕТИЧНИХ І МЕТОДОЛОГІЧНИХ ОСНОВ ЗООГІГІЄНИ …… 16
Корзун О.В. ШМІТ ОЛЕКСАНДР ОТТОВИЧ (1833–1916): ВЧЕНИЙ У ГАЛУЗІ ПОМОЛОГІЇ (ДО 190 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ)……. 21

Секція 1. ІСТОРІЯ АГРАРНОЇ НАУКИ, ОСВІТИ І ТЕХНІКИ…… 23
Аннєнков І.О. ЗАВЕРШАЛЬНА ФАЗА ФОРМУВАННЯ ГАЛУЗІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО МАШИНОБУДУВАННЯ В УКРАЇНІ (1900-і – 1930-і роки)…… 23
Аннєнкова Н.Г. РОЛЬ ЦУКРОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ В ЗАПОЧАТКУВАННІ АГРАРНОГО МАШИНОБУДУВАННЯ В УКРАЇНІ…….. 27
Балан В. О. ПРОФЕСОР С.І. ЛЕБЕДЄВ – ФІЗІОЛОГ РОСЛИН, ОРГАНІЗАТОР СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ НАУКИ Й ОСВІТИ В УКРАЇНІ…… 29
Бачкала О. ЄВГЕН ВОЛОДИМИРОВИЧ ОППОКОВ (ОППОКІВ) – ЗАСНОВНИК ПРАКТИЧНОЇ ТА НАУКОВОЇ ГІДРОЛОГІЇ В УКРАЇНІ…….. 32
Башликова В. ЖИТТЯ ТА ТВОРЧІСТЬ ПРОФЕСОРА О. С. ШКАБАРИ В ПЕРІОД РАДЯНСЬКОЇ ВЛАДИ ТА РЕПРЕСІЙ (1920-1944 рр.) ……... 36
Біленко О.П. ВЕСЕЛОПОДІЛЬСЬКА ДОСЛІДНО-СЕЛЕКЦІЙНА СТАНЦІЯ. ІСТОРІЯ СОРТІВ ТА ГІБРИДІВ ЦУКРОВОГО БУРЯКА… 38
Бородай І.С., Нестеренко Ю.Д. Г.С. ШАРАПА (1933–2022) – ВИЗНАНИЙ УЧЕНИЙ У ГАЛУЗІ ВІДТВОРЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТВАРИН…….. 40

Бухта Г.О. ПИТАННЯ ЗЕРНОБОБОВИХ КУЛЬТУР У НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ АКАДЕМІКА А. О. БАБИЧА (60–90 РР. ХХ СТ.) 43
Вергунов В.А. ПРОФЕСОР П. Ф. ВОВК (1887–1943) – ВИДАТНИЙ ОРГАНІЗАТОР НАУКОВО-ОСВІТНЬОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАПРЯМУ ЗЕМЛЕРОБСЬКОЇ МЕХАНІКИ В УКРАЇНІ У 10–20-Х РР. СТОЛІТТЯ…… 45
Гребнєв Я.В. МІСЦЕ ПОВІСТІ Й. СПІРІ «ХАЙДІ» В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ІНТЕРЕСУ ДО МОЛОЧНОГО КОЗІВНИЦТВА…….. 48
Дефорж Г.В. АКАДЕМІК М.Ф. ІВАНОВ ТА ЙОГО ВНЕСОК У ТВАРИННИЦТВО УКРАЇНИ…….. 50
Качмар О.Й. ІСТОРИЧНІ ВИТОКИ ТА СУЧАСНІ ДОСЛІДЖЕННЯ СІВОЗМІН У КАРПАТСЬКОМУ РЕГІОНІ…… 53
Круть М.В. ВІДОМИЙ ВЧЕНИЙ-ЕНТОМОЛОГ, ПРОФЕСОР М.П. ДЯДЕЧКО: НАУКОВІ НАДБАННЯ ТА ШКОЛА (до 110-річчя від дня народження)…….. 57
Кунець В.В. АСКАНІЙСЬКІЙ ПЕРІОД ДІЯЛЬНОСТІ ПРОФЕСОРА І. І. ІВАНОВА ТА ЙОГО ВНЕСОК У РОЗВИТОК ЗООТЕХНІЧНОЇ НАУКИ ДЛЯ ПОТРЕБ КОНЯРСТВА……. 62
Лінєвич Г.К. РОЛЬ ЧЕРНІГІВСЬКОГО ТИПУ ЗЕМСЬКОЇ СТАТИСТИКИ У СТАНОВЛЕННІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ДОСЛІДНОЇ СПРАВИ …….. 65
Лямець Л.І. СКОРОХОД ВСЕВОЛОД ГРИГОРОВИЧ (1889–1969) – ВИДАТНИЙ ОРГАНІЗАТОР СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ДОСЛІДНОЇ СПРАВИ Й ГАЛУЗЕВОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ…….. 68
Опара Н.М. ВОЛОДИМИР ІВАНОВИЧ ВЕРНАДСЬКИЙ І ЙОГО ЗВ'ЯЗКИ З ПОЛТАВЩИНОЮ…… 69
Панасюк А. О. «ГРАНІ ХАРАКТЕРУ ПРОФЕСОРА ВАСИЛЯ ІВАНОВИЧА АЛЬБІЦЬКОГО (1850 – 1926(?) рр.)»……. 72
Підгайна Т.М. АГРОНОМІЧНА ДОПОМОГА НАСЕЛЕННЮ: НА ПРИКЛАДІ ІТАЛІЇ НА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ……... 77
Позняк О. В. ЖОВНЕР І. М. (1938-2009) – КООРДИНАТОР НАПРЯМУ ДОСЛІДЖЕНЬ ЗІ ЗБЕРЕЖЕННЯ ПОПУЛЯЦІЇ НІЖИНСЬКОГО МІСЦЕВОГО ОГІРКА У ПЕРІОД ЕПІФІТОТІЇ ПЕРОНОСПОРОЗУ В УКРАЇНІ (ДО 85-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ)…….. 79
Редька С.О. ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ НАУКОВО-ТЕХНІЧНИХ ТОВАРИСТВ У ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ……... 85
Рудавська Н.М., Шувар А.М., Беген Л.Л., Тимчишин О.Ф., Дорота Г.М. ІСТОРІЯ СТВОРЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ВІДДІЛУ ТЕХНОЛОГІЙ РОСЛИНИЦТВІ…… 88
Сафонюк Т.Ю. ВИПРОБУВАННЯ ЛОКОМОБІЛІВ ПРОФЕСОРОМ ГРИГОРІЄМ ОЛЕКСІЙОВИЧЕМ ЛАТИШЕВИМ…… 91

Соловей Г.М. РОЗРОБЛЕННЯ ПРОТИЕРОЗІЙНИХ ЗАХОДІВ НА ТЕРНОПІЛЬСЬКІЙ ДЕРЖАВНІЙ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІЙ ДОСЛІДНІЙ СТАНЦІЇ (1960-ті рр.)…… 94
Томашина Г.П. СТАНОВЛЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ДОСЛІДНИЦТВА НА ПІВНОЧІ ХЕРСОНСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ…….. 96
Чувікіна Н.В. ПАМ'ЯТЬ ПРО АНДРІЯ ОПАНАСОВИЧА САПЄГІНА НАЦІОНАЛЬНОМУ БОТАНІЧНОМУ САДУ ІМЕНІ М.М.ГРИШКА НАН УКРАЇНИ…….. 100
Щебетюк Н.Б. РЕТРОСПЕКТИВА НАУКОВО-ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ПРОБЛЕМ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ: ВЛАДА І ВЧЕНІ…… 102
Щиголь Г.С. «АГРОНОМІЧНА ХРОНІКА» ЯК ДЖЕРЕЛО НАУКОВОЇ БІОГРАФІЇ Д.Ф. ЛИХВАРЯ……... 105

Секція 2. . ІСТОРІЯ НАУКИ, ОСВІТИ І ТЕХНІКИ ЯК СКЛАДОВА ІСТОРІЇ УКРАЇНИ……. 108
Байдак Л. А. ДНІПРОПЕТРОВСЬКА ГІДРОБІОЛОГІЧНА ШКОЛА. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ВИЗНАЧНІ ПОСТАТІ……. 108
Байдак Л. А. ДНІПРОПЕТРОВСЬКА ГІДРОБІОЛОГІЧНА ШКОЛА. НОВИЙ ЕТАП РОЗВИТКУ (2011–2022 рр.)…….. 111
Балишев М.А. РОЗВИТОК ПЛАНЕТНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ХАРКОВІ У 1920-ТІ ТА 1930-ТІ РР. У КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ НАУКОВОЇ ШКОЛИ ПЛАНЕТОЗНАВСТВА…… 115
Білоцерківська І.С. ШКІЛЬНА ОСВІТА СУМСЬКОГО КРАЮ ТА КУЛЬТУРНА ПАРАДИГМА НА ПОЧАТКУ 1990-х рр…… 119
Боднарчук Г. Л., Литвиненко О. М. УНІКАЛЬНА ЛЮДИНА, ЯКА РОБИЛА ДОБРО НА ЗЕМЛІ (ДО 85-РІЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ БОДНАРЧУКА ЛЕОНІДА ІВАНОВИЧА)…….. 121
Волосник Ю.П. ХАРКІВСЬКЕ АКЦІОНЕОНЕ ТОВАРИСТВО «ПРИВАТНО-СКОТ-М'ЯСО» ……. 123
Демуз І.О. МЕРЕЖА НАУКОВИХ ТОВАРИСТВ ПРИ ВСЕУКРАЇНСЬКІЙ АКАДЕМІЇ НАУК У 20-х рр. ХХ ст……. 126
Зекунов І.С., Журило Д.Ю. ДЕЯКІ СПРОБИ ОКУПАЦІЙНОЇ ВЛАДИ ПО ОРГАНІЗАЦІЇ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В 1941-43 РР. В ХАРКОВІ…… 131
Клименко М.Б. ЕНЦИКЛОПЕДИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРОФЕСОРА ТОМАША РИЛЬСЬКОГО (1838–1924) ……. 133
Коломієць Н. Д. СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА УКРАЇНІКА 1901–1917 РР. У ФОНДАХ ННСГБ НААН ВІД БЛАГОДІЙНОГО ТОВАРИСТВА ВИДАННЯ КОРИСНИХ І ДЕШЕВИХ КНИГ: ДО 125-РІЧЧЯ ОРГАНІЗАЦІЇ…… 135
Коцур А.П., Коцур Г.Г. СІЛЬСЬКІ ГОСПОДАРІ ПОСУЛЛЯ В ІННОВАЦІЯХ ПОЧАТКУ ХХ СТ.: ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИЙ ДИСКУРС……. 138

Кравченко Д.Д. ПРОФЕСОР В.Г. ВОРОНОВ - ЗАСНОВНИК НАУКОВОЇ ШКОЛИ УПРАВЛІННЯ ТЕПЛОЕНЕРГЕТИЧНИМИ ПРОЦЕСАМИ …… 141
Милостян К.О. НАУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ КАТЕРИНИ ЮЩЕНКО В СИСТЕМІ НАН УКРАЇНИ (1946–2001)…….. 142
Сергєєва І. Л. ВАСИЛЬ МАТВІЙОВИЧ ЧЕРНЯЄВ (1793-1871) – ВИДАТНИЙ УЧЕНИЙ – ПРИРОДОЗНАВЕЦЬ, ПІОНЕР СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ДОСЛІДНОЇ СПРАВИ В УКРАЇНІ ….. 145
Ховрич С.М. ПРИЧИНИ СТВОРЕННЯ ТАВРІЙСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ В. І. ВЕРНАДСЬКОГО (ДО 105-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ ЗАСНУВАННЯ ТНУ ТА 160-РІЧНИЦІ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ В. І. ВЕРНАДСЬКОГО) …….. 150

Секція 3. ПРИРОДОЗНАВСТВО В КОНТЕКСТІ ЕВОЛЮЦІЇ НАУКОВОЇ ДУМКИ……. 154
Грановська Л.М., Резніченко Н. Д. ЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ ВЗАЄМОДІЇ СУСПІЛЬСТВА І ПРИРОДИ…… 154
Гуренко Є. Ю. ІСТОРІЯ ЗАПОВІДНОЇ СПРАВИ ТА СУЧАСНОГО СТАНУ ЗАПОВІДНИКІВ УКРАЇНИ В ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСАХ НБУВ……. 157
Гутник М.В., Тверитникова О.Є. КАРЛ ФРІДРІХ ГАУСС ТА РОЗВИТОК ПРИРОДОЗНАВСТВА У XIX ст…… 160
Дорош В. В. ВНЕСОК ДОВГОПОЛОГО Г. Г. У РОЗРОБКУ СИСТЕМИ ВЕДЕННЯ ОВОЧІВНИЦТВА НА ЗЕМЛЯХ, ЗАБРУДНЕНИХ РАДІОНУКЛІДАМИ ВНАСЛІДОК АВАРІЇ НА ЧОРНОБИЛЬСЬКІЙ АЕС……. 163
Нижник С.В. ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПЕТРА ВАСИЛЬОВИЧА КРИЖЕВСЬКОГО (1873–1923) В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ПРИРОДОЗНАВСТВА НА ПОЧАТКУ XX СТОЛІТТЯ….. 165
Позняк О. В. ВИКОРИСТАННЯ ДИКОРОСЛИХ ВИДІВ РОСЛИН У КОНТЕКСТІ УРІЗНОМАНІТНЕННЯ ОВОЧЕВОЇ ПРОДУКЦІЇ ДЛЯ ЗДОРОВОГО ХАРЧУВАННЯ (НА ПРИКЛАДІ *Filipendula vulgaris* Moench (*F. hexapetala* Gilib.)…… 167
Татарчук Л.М. ВОЛОДИМИР ІВАНОВИЧ ВЕРНАДСЬКИЙ – ФУНДАТОР ВЧЕННЯ ПРО БІОСФЕРУ І НООСФЕРУ *(до 160-річчя від дня народження)*…… 171
Юрчак Е. В. АЛЕЛОПАТІЯ: ПРЕДТЕЧІ ТА ПОЧАТОК СТАНОВЛЕННЯ……. 173

Секція 4. ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВЕДЕННЯ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ…….. 177

Базиленко Є.О., Марченко Т.Ю., Скакун В.М. АДАПТИВНА РЕАКЦІЯ ГІБРИДІВ КУКУРУДЗИ ЗА РІЗНИХ ЕЛЕМЕНТІВ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОЩУВАННЯ В УМОВАХ ЗРОШЕННЯ…… 177
Бендасюк О.О. ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ ЯК ЗАПОРУКА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ **……** 180
Бичкова Ю.В., Боровик В.О., Марченко Т.Ю. СТВОРЕННЯ ВИХІДНОГО МАТЕРІАЛУ ДЛЯ СЕЛЕКЦІЇ СОЇ НА АДАПТИВНІСТЬ …….. 182
Бугрин Л.М., Партика Т.В., Бугрин О.М. ПРОДУКТИВНІСТЬ БАГАТОРІЧНИХ ЛУЧНИХ АГРОФІТОЦЕНОЗІВ В СИСТЕМІ ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА КОРМОВОЇ СИРОВИНИ ЗАХІДНОГО ЛІСОСТЕПУ…… 185
Голик Л. М., Костенко О. І., Штакал М. І., Левченко О. С. КОЛЕКЦІЙНІ ЗРАЗКИ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ ЗА ВИСОТОЮ РОСЛИН ТА СТІЙКІСТЮ ДО ВИЛЯГАННЯ …… 188
Григорів Я. Я., Гуцуляк М.І. ДОСЛІДЖЕННЯ ПОКАЗНИКІВ РОДЮЧОСТІ ДЕРНОВО-ПІДЗОЛИСТОГО ПОВЕРХНЕВО-ОГЛЕЄНОГО ГРУНТУ ЗА ВИРОЩУВАННЯ ТРИТИКАЛЕ ОЗИМОГО …….. 190
Григорів Я. Я., Озорович В.В. ГРУНТИ НОВОСЕЛИЦЬКОЇ СІЛЬСЬКОЇ РАДИ ТА ЗАХОДИ ЩОДО ЇХ ОХОРОНИ І ВІДНОВЛЕННЯ РОДЮЧОСТІ …… 192
Григорів Я. Я., Стецяк О. С. ДОСЛІДЖЕННЯ АГРОХІМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ ДЕРНОВО-ПІДЗОЛИСТОГО ГРУНТУ ЗА ВИРОЩУВАННЯ РИЖІЮ ЯРОГО (*CAMELINA SATIVA GRANTZ*) В УМОВАХ ПЕРЕДКАРПАТТЯ…….. 194
Карбівська У.М., Турак О.Ю. ПРОДУКТИВНІСТЬ БОБОВИХ ТРАВ ЗА ВИРОЩУВАННЯ НА ДЕРНОВО-ПІДЗОЛИСТОМУ ҐРУНТІ ЗАЛЕЖНО ВІД УДОБРЕННЯ ……. 196
Косенко Н.П. БЕЗВИСАДКОВИЙ СПОСІБ ВИРОЩУВАННЯ НАСІННЯ БУРЯКУ СТОЛОВОГО ЗА КРАПЛИННОГО ЗРОШЕННЯ УМОВАХ ПІВДНЯ УКРАЇНИ…….. 198
Косенко Н.П. СПОСІБ ВИРОЩУВАННЯ НАСІННЯ МОРКВИ БЕЗ ПЕРЕСАДЖУВАННЯ МАТОЧНИКІВ В УМОВАХ ПІВДНЯ УКРАЇНИ 200
Кулакова О.Л. РОЗВИТОК ПОТЕНЦІАЛУ ГЛИБОКОЇ ПЕРЕРОБКИ ЗЕРНА В УКРАЇНІ, ПОЧИНАЮЧИ З 1917 РОКУ……. 203
Кучер В.І. НАУКОВИЙ СУПРОВІД ВІДНОВЛЕННЯ Й РОЗВИТКУ КОНЯРСТВА У ВІДБУДОВАНИЙ ПЕРІОД (1943–1945 рр.)……... 210
Левченко Т.М., Вересенко О.В., Байдюк Т.О., Гуренко А.В. ВИВЧЕННЯ ВПЛИВУ ЗАБУР'ЯНЕНОСТІ ПОСІВІВ НА НАСІННЄВУ ПРОДУКТИВНІСТЬ ЛЮПИНУ БІЛОГО…… 215

Лиховид П.В. РОЛЬ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ АГРАРНОЇ ОСВІТИ ТА НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ УСТАНОВ В ЕФЕКТИВНОМУ ВИКОРИСТАННІ МОЖЛИВОСТЕЙ ГІС ТА ЗАСОБІВ ДИСТАНЦІЙНОГО ЗОНДУВАННЯ…… 217
Мамрай В.В. СТОРІЧНИЙ ПЕРІОД З ЧАСУ ПЕРЕДАЧІ НА РЕЄСТРАЦІЮ СОРТУ ОЗИМОЇ ПШЕНИЦІ УКРАЇНКА 0246…… 219
Марченко Т.Ю., Скакун О.О., Пілярська О.О. ВПЛИВ БІОПРЕПАРАТІВ НА УРАЖЕНІСТЬ ХВОРОБАМИ І ШКІДНИКАМИ ГІБРИДІВ КУКУРУДЗИ В УМОВАХ ЗРОШЕННЯ ……. 221
Паленичак О.В. ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГО СПРЯМОВАНОГО СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА: ПРАВОВІ УМОВИ І МЕТОДИ ДЕРЖАВНОГО РУГУЛЮВАННЯ…… 223
Симоненко Н. В., Костенко О. І., Голик Л. М., Левченко О. С. ПЕНТОЗАНИ У ЗЕРНІ ОЗИМОГО ЖИТА (*SECALE CEREALE* L.)……. 226
Сінгаєвський А.М., Марченко Т.Ю. СОНЯШНИК – ВИГІДНА КУЛЬТУРА В ПРОМІЖНИХ ПОСІВАХ……. 227
Тищенко А.В., Тищенко О.Д., Коновалова В.М., Очкала С.С., Степанов С.С., Фундірат К.С. ЛЮЦЕРНА ЯК ФАКТОР СТІЙКОСТІ АГРОЕКОСИСТЕМИ……. 230
Уткін О. І. КООПЕРАЦІЯ ЯК ФАКТОР ВІДНОВЛЕННЯ НАРОДНОГОСПОДАРСЬКОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ…….. 233

Секція 5. ІНФОРМАЦІЙНО-БІБЛІОТЕЧНЕ СУПРОВОДЖЕНЯ НАУКОВО-ОСВІТНЬОГО ГАЛУЗЕВОГО ПРОЦЕСУ……... 236
Бородай І.С. «WEB-ПОРТФОЛІО» ІНФОРМАЦІЙНИХ СЕРВІСІВ ЯК ЗАСІБ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ ТА ТЕХНОЛОГІЯ ОЦІНКИ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ БІБЛІОТЕЧНОЇ УСТАНОВИ…… 236
Вайда Н.Й. ІНФОРМАЦІЙНО-БІБЛІОТЕЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ…… 238
Галицька С. В., Чигринець О. М. ВИКОРИСТАННЯ БІБЛІОТЕЧНИХ КЛАСИФІКАЦІЙ В ІНФОРМАЦІЙНО-ПОШУКОВИХ СИСТЕМАХ НАЦІОНАЛЬНИХ БІБЛІОТЕК…….. 240
Капралюк О.В. НАУКОВО-МЕТОДИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЦНСГБ ПВ ВАСГНІЛ УРСР ВПРОДОВЖ 70-Х РОКІВ ХХ СТ…… 244
Каштанова Т. В. КНИЖКОВИЙ ФОНД НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНСЬКОГО НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ІНСТИТУТУ ЦУКРОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ: НАУКОВА, КУЛЬТУРНА ЦІННІСТЬ…….. 246
Мишак А. БІБЛІОТЕКИ В КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ…….. 249
Нижник С.В. ФОРМУВАННЯ АГРАРНОЇ БІОГРАФІСТИКИ В НАЦІОНАЛЬНІЙ НАУКОВІЙ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІЙ БІБЛІОТЕЦІ НААН З УРАХУВАННЯМ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДХОДІВ 251

Пилипенко Л. Л. THE ROLE OF BRANCH LIBRARIES OF UKRAINE IN INCREASING THE REPRESENTATION OF DOMESTIC SCIENCE IN THE GLOBAL SPACE OF SCIENTIFIC COMMUNICATIONS…… 254
Устинова Т. П. ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА НБУВ 256
Чигринець О.М .ОСОБЛИВОСТІ ДЕТАЛІЗАЦІЇ РОЗДІЛІВ НАВІГАТОРА НБУВ: НА ПРИКЛАДІ РОЗДІЛУ «РЕЛІГІЯ»…….. 258

Текст подано в авторській редакції. Відповідальність за достовірність змісту поданих матеріалів несуть автори публікацій

Згодом О. С. Шкабара повертається в Козаровичі де був багаторічним незмінним завідувачем станції, де проводив агротехнічну роботу аж до її закриття у 1960-х роках, коли було створене Київське водосховище.

Джерела та література

Вергунов В.А. Культура боліт та луківництва в українському Поліссі: професор Олексій Степанович Шкабара (1886–1959). Вінниця: ТВОРИ, 2020. 88 с.

Вергунов В.А. Олексій Степанович Шкабара (1886–1959) – фундатор науково-освітньої культури боліт та луківництва в українському Поліссі. *Східно-європейський історичний вісник*. 2020. № 16. С. 96-112.

Тимошенко В. С. Всі дороги ведуть у Козаровичі: (фрагменти історії села): 2-х кн. Кн. 1. Кам'янець-Подільський: Рута, 2017. 536 с.

Центральний Державний архів вищих органів влади та управління України (ЦДАВО). Ф. 27. Оп. 17 а. Спр. 4507 «Дело № 158 Шкабара Алексей Степанович». Арк. 4.

Центральний державний архів громадських об'єднань України. Ф. 66059 ФП. Арк. 44.

ВЕСЕЛОПОДІЛЬСЬКА ДОСЛІДНО-СЕЛЕКЦІЙНА СТАНЦІЯ. ІСТОРІЯ СОРТІВ ТА ГІБРИДІВ ЦУКРОВОГО БУРЯКА

Біленко О.П.

Полтавський державний аграрний університет (м. Полтава)

Буряковий цукор до 1914 року був одним з найважливіших предметів експорту. Цукроваріння на той час нараховувало менше ста років історії: перша цукроварня заснована 1824 року в селі Бучак неподалік Канева. А вже в сезон 1825/26 років у селищі Макошине Чернігівської губернії дала продукцію цукроварня графа Олександра Кушельова-Безбородька. Граф Олексій Олексійович Бобринський не міг упустити такої нагоди зробити немалі гроші і побудував чотири цукрові заводи Балаклійський цукровий завод в 1838 році, Грушківський цукровий завод в 1845 році, Капітанівський цукровий завод в 1846 році і Смілянський пісково-рафінадний завод в 1858 році[1].

Цукор варити почали не тільки графи, а й нащадки закріпачених козаків: Федір Степанович Семиренко і брати Яхненки, що 1834 року спорудили перший в Російській імперії паровий пісково-рафінадний завод, у 1848 другий, Городищенський піско-рафінадний завод. Крім того вони разом в 1846 році почали випускати обладнання й машини для цукроварень на машинобудівному завод у Млієві. До цукроваріння долучилися поміщики Тарновські, купці Терещенки і Бродські[1].

Цукроваріння стрімко стає провідною галуззю харчової промисловості. Але було одне велике «але». Це сировина з якої варили цукор. На той час не існувало місцевих сортів цукрового буряку, а те що було не завжди відповідало вимогам переробної промисловості. В Європі ж вже існували сорти буряку для переробки,

насіннєві заводи для обробки насіння і навіть відпрацьовувались агротехнічні заходи. Але ціна імпортного насіння була фантастично високою – до 3000 золотих рублів на центнер[2].

Необхідною стала організація вітчизняних наукових насіннєвих господарств. Ними стали колективні, а згодом державні, дослідні сортовипробувальні господарства. Так і 1850 році в селі Калиновка Вінницької губернії створено насінницьке господарство. В 1885 році організована Немирчанська дослідно-селекційна станція на Поділлі. Вона була переведена 1915року у зв'язку з військовими діями на Веселий Поділ Полтавської губернії. Це найстаріша наша селекційна станція буряківництва. Пізніше, в 1888 році засновано Уладово-Люленеціку дослідно-селекційна станція на Вінничені; в 1897 році Іванівську на Сумщені; в 1898 - Ялтушківський селекційний пункт, згодом перетворений у станцію; в наступному, 1899 році, засновано Верхняцьку селекційну станцію на Черкащені. В1893 році – Веселополовеціка селекційна станція на Київщені, що була перейменована в 1922 році на Білоцерківську дослідно-селекційну станцію.

цьому ж році створено Український інститут селекції (НІС), що об'єднав роботу всіх наукових станцій по селекції цукрового бурака[2].

довоєнні роки на Веселоподільській дослідно-селекційній станції під керівництвом І.І.Войткевича були виведені декілька багатонасінних сортів. Серед них високоцукристий багатонасінний сорт Веселоподільській 1127. Набули розповсюдження Веселоподолянський 152 та Веселоподолянський 162 створені на основі індивідуального та масового відборів. Високоякісним насінням цукрових буряків були повністю забезпечені всі сільськогосподарські підприємства регіону.

Плідна творча праця була перервана трагічними подіями 1937року. у. Розпочалась атака на генетичні дослідження. У списку репресованих цілий ряд науковців, спеціалістів і технічних працівників, що негативно вплинуло на ефективність наукової діяльності. Ще більшу розруху принесла Велика Вітчизняна війна. Частина селекційних матеріалів була втрачена. В повному об'ємі селекційна робота по цукрових буряках відновлена лише у 1946 році.

Змінився час і змінилися вимого до сортів. Індустріалізація сільськогосподарського виробництва поставила задачу не тільки збільшити цукристість буряку, а й покращити його технологічні характеристики. Це вирівняність коренеплодів по розміру і формі, занурена у ґрунт коренева шийка для полегшення механізованої уборки, стійкість до хвороб та шкідників тощо. Головною вимогою стало виключення ручної праці по проріджуванню сходів, тобто забезпечення однонасінності. У 1961 році селекційну роботу на Веселоподільській дослідно-селекційній станції по цукрових буряках очолив М.І.Жигайло. Під його керівництвом був здійснений повний перехід на селекцію однонасінних форм цукрових буряків і в 1979 році був районований сорт Веселоподолянський однонасінний 29, створений методом багаторазового індивідуального відбору. Цей сорт і нині користується попитом у буряководів.

шестидесятих років почалась ера гібридів. Для створення нових сортів та гібридів використовуються методи міжвидової гібридизації на основі матеріалів світової колекції диких видів роду Beta, цитологічних методик вивчення систем

розмноження буряків, методу інбридінгу для чого формуються колекції пилкостерильних ліній, ліній закріплювачів стерильності, багаторосткових диплоїдних і тетраплоїдних запилювачів для ЧС компонентів, донорів і джерел цінних ознак. Застосовується внутрівидова і міжвидова гібридізації, рекомбігенез, оцінка генетичної цінності колекційних зразків і багато інших новітніх технологій[2].

Із 1980 року станція почала спеціалізуватися на створенні багаторосткових диплоїдних запилювачів для ЧС компонентів. З 1992 року відділ селекції цукрових буряків на Веселоподільській дослідно-селекційній станції очолює нині діючий завідуючий В.І.Власюк. В 1999 році до Державного реєстру сортів рослин України був занесений спільний із Іванівською ДСС гібрид урожайно-цукристого напрямку Іванівсько-Веселоподільський ЧС 84.

Пізніше були створені, випробувані і занесені до Реєстру спільні гібриди із іншими фірмами і дослідними станціями, а саме: у 2002 році спільний із фірмою КВС гібрид КВ Степ і спільні із Ялтушківською ДСС гібриди Ворскла – у 2003,Хорол – у 2008 і Булава – у 2009 роках. Потенціал цих гібридів набагато вищий ніж у зарубіжних аналогів, до того ж вони пристосовані до наших ґрунтово-кліматичних умов. Але стан насіннєвого ринку такий як і сто років назад. Іноземне насіння задешево вирощується на півдні України, обробляється на заводі фірми «SESVanderHave», що побудований також в Україні, реалізується за ціною 100–120 євро й вище за посівну одиницю проти 35–40 євро за насіння українських гібридів[2].

Джерела та література

Тютюнник Ю. Г. Перші українські цукроварні. *Цукор України.*2017. № 9-10. С. 25-30.

Роїк М.В. Творчі здобутки та тернисті шляхи флагмана буряківництва й біоенергетики України. *Біотехнологія*. 2022. №1-2 (19-20). С. 4-12.

Г.С. ШАРАПА (1933–2022) – ВИЗНАНИЙ УЧЕНИЙ У ГАЛУЗІ ВІДТВОРЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТВАРИН

Бородай І.С., Нестеренко Ю.Д.

Національна наукова сільськогосподарська бібліотека НААН (м. Київ)

вирішенні проблеми продовольчої безпеки в Україні важливу роль відіграє репродуктивна біотехнологія, яка дає змогу опрацювати низку питань, пов’язаних із подоланням безпліддя, профілактикою гінекологічних захворювань, збереженням видів і порід, інтенсифікацією селекційного процесу та отриманням тварин з новими господарськи корисними якостями, зростанням генетичного потенціалу продуктивності стад. У поліпшення відтворної функції сільськогосподарських тварин вагомий внесок зробив талановитий учений, кандидат біологічних наук, заслужений працівник сільського господарства України Григорій Семенович Шарапа.